

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, <http://www.kp.org.pl>

Świebodzin, 15 lutego 2012 r.

Zespół projektu „Opracowanie krajowych strategii gospodarowania wybranymi gatunkami...”
Katedra Genetyki i Ogólnej Hodowli Zwierząt SGGW
ul. Ciszewskiego 8, 02-786 Warszawa

W związku z udostępnionym przez Państwa projektem „Programu ochrony niedźwiedzia” (Selva i in., wersja z 28.11.2011), uprzejmie proszę o rozważenie następujących uwag:

1. Niejasna jest struktura strategii, w szczególności relacja między jej głównym tekstem, a „załącznikiem nr 1”. Np. po spis postulowanych działań udrażniających „punkty krytyczne”, albo po postulaty ochronne względem „obszarów o wysokiej jakości środowiska” (*secure habitat areas*)” trzeba dopiero sięgnąć do załącznika. Sugerujemy, by nawet za cenę zwiększenia objętości strategii, wszystkie działania do podjęcia zostały zapisane w głównym tekście strategii, a odesłania do załącznika dotyczyły co najwyżej map, opisów i in. szczegółowej dokumentacji.
2. Postulując zmiany w prawie karnym, gwarantujące skuteczną penalizację kłusownictwa na niedźwiedzia, można wskazać podstawę prawną prawa europejskiego, w postaci art. 5 dyrektywy 2008/99/WE w sprawie ochrony środowiska przez prawo karne – który wymaga bezwzględnie, by czyny polegające m. in. na zabijaniu chronionych gatunków dzikiej fauny, z wyjątkiem przypadków gdy dotyczy to zaniedbywanej ilości osobników i ma nieznaczny wpływ na zachowanie gatunków, były uznane za przestępstwa i podlegały skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom karnym.
3. Postulując „zwiększenie czujności służb ochrony przyrody wobec aktywności powodującej niepokojenie niedźwiedzi”, sugerujemy wyraźne wskazanie obligującej do tego podstawy prawnej w prawie europejskim, w postaci art. 12 ust 1b dyrektyw siedliskowej. W świetle utrwalonego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, samo istnienie zakazu niepokojenia nie jest wystarczającą realizacją tego obowiązku, a konieczne jest podjęcie konkretnych działań zapewniających skuteczność tego zakazu.

4. Zestaw postulatów dotyczących planowania przestrzennego, infrastruktury drogowej, infrastruktury narciarskiej i turystycznej, potrzeby istnienia niepofragmentowanych (także drogami leśnymi!) kompleksów leśnych powinien stanowić obligatoryjne wytyczne do ocen oddziaływania na środowisko (zarówno ocen oddziaływania przedsięwzięć jak i strategicznych ocen oddziaływania planów i programów). Sugerujemy:
 - a) Przygotowanie, na podstawie w/w rozdziałów strategii, wytycznych do uwzględniania potrzeb ochrony niedźwiedzia w procedurach administracyjnych, w tym przy stosowaniu art. 96 ustawy o ocenach oddziaływania na środowisko, przy rozstrzyganiu o potrzebie / braku potrzeby oceny, w przeprowadzanych ocenach. Wytyczne takie powinny być przekazane do RDOS i urzędów gmin na obszarze występowania niedźwiedzia.
 - b) Zwrócenie szczególnej uwagi na częstą niestety praktykę rozstrzygania, że pojedyncza zabudowa mieszkaniowa nie wymaga oceny oddziaływania na obszar Natura 2000. Zwrócenie uwagi gminom i RDOŚiom, że w obszarach występowania niedźwiedzia, oddziaływanie pojedynczej rozproszonej zabudowy na przedmiot ochrony może być znacząco negatywne.
 - c) Zwrócenie szczególnej uwagi na inwestycje w zakresie budowy, rozbudowy i remontów dróg leśnych (pod nazwą remontów często przeprowadzana jest rozbudowa), w tym na fakt, że takie inwestycje również mogą wymagać oceny oddziaływania na środowisko lub/i na obszar Natura 2000.

5. W naszej ocenie, już w obecnym stanie prawnym nadleśniczy może i powinien obejmować zakazem wstępu do lasu obszary wokół miejsca gawrowania niedźwiedzia, wykonując art. 26 ust 2 pkt 3 ustawy o lasach (zakaz wstępu do „ostoi zwierząt”). Brzmienie tego przepisu nie wskazuje na zawężenie go do zwierząt łownych, ani też nie wskazuje na zawężenie tego przepisu do stref ochrony wyznaczonych na podstawie przepisów o ochronie przyrody. W tej sprawie nie są więc konieczne zmiany legislacyjne, a raczej wypracowanie i wdrożenie pewnej praktyki stosowania prawa już istniejącego. W praktyce, uważamy że zakaz wstępu na podstawie art. 26 ustawy o lasach powinien być stosowany dość szeroko, zawsze gdy istnieje podwyższone niebezpieczeństwo niepokojenia niedźwiedzi; także wobec miejsc podejrzanego tylko gawrowania.

Zwracam też uwagę, że przepis art. 26 ustawy o lasach mógłby zostać wykorzystany również do ochrony przed presją antropogeniczną (w tym np. zbieractwem poroży) wskazanych w strategii „obszarów o wysokiej jakości środowiska” (*secure habitat areas*) – gdyby zinterpretować, że stanowią one „ostoje zwierząt”.

6. Należy podkreślić, że z prawa europejskiego wynika ciążący na Polsce obowiązek skutecznej ochrony „miejsc rozmnażania się i odpoczynku” niedźwiedzia. Jak wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, obowiązek ten musi być traktowany szeroko. Dla jego wypełnienia nie jest wystarczające samo istnienie zakazu niepokojenia gawrujących niedźwiedzi ani możliwość tworzenia okresowych stref ochronnych wokół gawr, a konieczne jest zastosowanie wszelkich koniecznych środków, które zapewnią skuteczną ochronę takich miejsc. W dodatku „miejsce rozmnażania się i odpoczynku” musi być rozumiane szeroko i w sposób funkcjonalny (por. wyrok C-383/09 *Chomik* alzacki i powiązana z nim opinia rzecznika generalnego), a więc nie tylko jako sama gawra, tylko jako fragment terenu wybrany przez niedźwiedzia do założenia gawry. Należałoby rozważyć, czy linia orzecznicza Trybunału wyrażona w opinii i wyroku w sprawie C-383/09, nie powinna być wręcz zastosowana do wymienianych w strategii „obszarów o wysokiej jakości środowiska” (*secure habitat areas*) – jako kluczowych obszarów dla niedźwiedzia (podobnie jak w sprawie C-383/09 chodziło o kluczowe strefy dla chomika). Treść wyroku i opinii w sprawie C-383/09 jest dostępna na www.curia.eu.

7. W strategii pożądana byłaby informacja, w jaki sposób jest obecnie wykorzystywana możliwość wyznaczania, na podstawie art. 60 ust 3, stref ochronnych wokół gawr niedźwiedzia. Ile takich stref zostało dotychczas w Polsce wyznaczonych? Jaka jest skuteczność tej regulacji?

8. Sugerujemy oszacowanie kosztów udroźnienia „punktów krytycznych” ciągłości ekologicznej łańcucha Karpat (propozycje, jakie rozwiązania byłyby potrzebne w tych punktach, są zawarte w załączniku nr 1)
9. Pozytywnie opiniujemy podejście polegające na wskazywaniu „obszarów o wysokiej jakości środowiska” (*secure habitat areas*) i postulat ich ochrony przed wszelką presją antropogeniczną. Proponujemy wyraźne podkreślenie, że takie obszary i zasady ich ochrony powinny być wprowadzone do sporządzanych właśnie planów ochrony lub planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000.
10. Sugerujemy pogłębienie międzynarodowego aspektu ochrony niedźwiedzia. Strategia słusznie identyfikuje potrzebę współpracy w tym zakresie. Tymczasem, podjęte próby utworzenia grupy roboczej ze Słowacją zamarły. Tymczasem, odstrzały niedźwiedzi na Słowacji znacząco wpływają na ich polską populację, w tym populacje lokalne w polskich obszarach Natura 2000. Wątpliwa jest zgodność tych odstrzałów z wymogami art. 12 dyrektywy siedliskowej. Uważamy, że strategia powinna wyartykułować postulat wyznaczenia ‘stref bezpieczeństwa niedźwiedzia’ wzdłuż polskiej granicy na Słowacji, zapewniających bezpieczeństwo niedźwiedziom wychodzącym z polskich obszarów Natura 2000 na terytorium Słowacji (rozwiązanie takie może być oparte na europejskich wymogach prawnych co do ochrony obszaru Natura 2000). Należałoby także rozważyć podjęcie działań międzynarodowych (Polska ma w tym przypadku prawo skargi do trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej) wobec odstrzałów niedźwiedzi na Słowacji. Sugerujemy także rozważenie, jakie stanowisko należałoby zająć wobec polowań na niedźwiedzie prowadzonych w Rumunii i na Ukrainie. Na terytorium Polski istotny jest tu aspekt ewentualnego zastosowania art. 80 ustawy Prawo Ochrony Środowiska wobec reklamowania w Polsce usług turystyki łowieckiej do Rumunii i na Ukrainę w tym celu.
11. Podzielamy sformułowane w strategii postulaty co do poprawy warunków życia niedźwiedzi w niewoli. Podzielamy pogląd o konieczności zmiany rozporządzenia dotyczących minimalnych warunków utrzymywania niedźwiedzi, zwracając uwagę że obecna regulacja wydaje się być sprzeczna z dyrektywą o ogrodach zoologicznych. Natomiast przytoczone w strategii przypadki łamania nawet obowiązujących wymogów prawnych wymagają natychmiastowej reakcji.
12. W strategii oszacowano koszty monitoringu, ale należałoby oszacować koszty realizacji pozostałych działań, także np. działań udrażniających punkty krytyczne dla ciągłości ekologicznej w łuku Karpat.

Niezależnie od powyższych uwag, pozytywnie opiniuję projekt strategii, uważając że powinien on być podstawą ochrony niedźwiedzi w Polsce. Podkreślam też, że wiedza zgromadzona w strategii powinna być ze skutkiem natychmiastowym przekazana do wykorzystania w prowadzonych postępowaniach w sprawie strategicznych ocen oddziaływania planów na środowisko, ocen oddziaływania przedsięwzięć na środowisko, ocen oddziaływania przedsięwzięć na obszary Natura 2000, a także w sporządzanych planach zadań ochronnych i planach ochrony dla obszarów Natura 2000.

z poważaniem

do wiadomości

- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, Warszawa